

Szeged a jövő kapujában

Írta: Győri Imre

Hadd kezdjem ezt az írást Erdei Ferenc gondolataival, amelyek utolsó szociográfiai művében, az 1971-ben közreadott „Város és vidék”-ben találhatók: „A földrajzi helyzet, a történeti fejlődés és a városképző erők eltérései következményeként minden város egyéniség, mindegyik eltér a többitől. Hogy Szeged milyen város egyéniség, s miben és hogyan tér el a többitől, azt sokféle karakterizáló vonás felsorakoztatásával közelíthetjük meg... De van ezenkívül valami komplex jellemző is, ami a mérhető anyagi-gazdasági vonásokat is, a szellemi kultúra vonásait is összegezi. Ez pedig az, hogy Szeged szép város.”

Szeged bizonyosan szép. Böven vannak egyedi szépségei, elbűvölő városképi együttesei és egyes épületei, terei, utcái és műemlékei, változatos az egész város.

A teremtő városszeretettel nagy szerepet játszott Szegednek, az ország délkeleti kapujának, Budapest után jelenleg harmadik legnagyobb vidéki településének, egyik kiemelkedően fontos politikai, gazdasági, kulturális centrumunknak az elmúlt másfél-két évtizedben kibontakozó nagy megújulásában. Szeged mai nagyszabású fejlődését eredményesen szolgálja, a várost új, maradandó értékekkel gyarapítja a helyi közvéleménynek és vezetőknek a szocialista közéletiség egészséges és széles alapjain nyugvó alkotó összefogása.

A szegedi embernek a lakhelyét megtartó, építő, s nemegyszer a pusztulásból, a romokból is újjávarázsoló áldozatkész, okos, derűlátó patriotizmusa nagy múltra tekint vissza; történetének sok nehéz időszakán segítette át a várost. Óvta tartatólt, törőltől, és nem hunyt ki az országra nehezítő Habsburg-élnyomás évszázadaiban sem.

A település úgy városiasodott, hogy az ipart kezdettől magába fogadta, helyt adva a vargák, a takácsok, a molnárok, a hajóépítők, a kocsigyártók céheinek, amelyek hamarosan országos hírvé váltak. A történészek úgy tartják, hogy a szegedi vár katonai jellegének megszűntével — a XVIII. század végén — nyílt meg az út az erőteljesebb városi, polgári fejlődés előtt. Iparszerűen folyt itt a kincstári áruk: a só, a paprika, a dohány szállítása, osztályozása, feldolgozása, és a múlt század közepén, pedig már a kapitalista vállalkozások egész sora jött létre. Új technikai berendezések honosodtak meg, főként az élelmiszer- és a textiliparban.

Szeged életében megjelentek a jeles alkotók, mérnökök, építésszek, akik teremtő álmait a város jövőjéről köbe, épületekbe, új városképbe foglalják. Szeged város és a magyar építészeti ezek között emlékezik Védres István mérnökre, e korszak nagy tudású és lelkes építőjére, akinek a rajzasztalán egymás után születtek a merészebb merészebb tervek. Csatornákat épített, megkötötte a futóhomokot, újjáformálta a város arculatát. Ma iskola őrzi a nevét. A polgári fejlődés nemcsak külsőleg változtatott a várost, hanem mélyen bevesződött az emberek tudat- és érzésvilágába. Az 1848–1849-es forradalomban és szabadságharcban nyílt szívvel, hőiesen vettek részt a szegediek. Mindennél ékeesebben szólnak arról Kossuth Lajos szavai: „Szegednek népe, nemzetem büszkesége, szegény elárvult hazám oszlopai!... lelkes népére építem nemzetem szabadságát.”

Amit nem tudott elvégezni évszázadok történelmi harcainak, a császári önkénynek a pusztítása, azt elvégezték az elemek. A Tisza 1879. március 12-ére virradóra, hatalmas vihar kíséretében, kilépett medréből, és tarajos, szennyes áradata maga alá temette a várost. Elpusztult több mint másfél száz ember, s a város 6 ezer 250 házából csak 350 maradt meg, hatvanezren váltak hajléktalanná. De Szeged népe élni akart, dolgozni, tenni, örökre leszámolni a vad és kegyetlen, ugyanakkor szeretett és életet adó folyóval. A mentést és az újjáépítést egy nagy fogadalom vezérelte: „Szeged szebb lesz, mint volt!” A városért mindenekelőtt a szegediek tették a legtöbbet. Példát mutattak áldozatvállalásból, helytállásból, emberi akaraterőből, szülőföldszeretetből. De megmozdult érte a haladó és együttérző világ. A szocializmusban élő Kossuth Lajos háromszázötven arany frankot küldött, s hozzá ezeket a sorokat: „Ami Szegednek újból alkotását illeti: bármit s mennyit tegyen is, a királyi hatalom által támogatott nemzet Szeged javára, ez csak segítség lehet az alkotásnál, de nem maga az alkotás. Ennek nagy munkájában az oroszok részt mindenképpen Szeged népének csü-

gedetlen erejére vár... Szegedet Szeged népe támaszthatja fel.”

Az újjáépítés évtizedei világos, áttekinthető településszerkezetet teremtettek. Körölték vették körül Szegedet, feltöltötték a városszintet. G. E. Haussmann elvei alapján készült tervek szerint kettős körútrendszerrel építettek ki, külősszerűen elhelyezték, befelé magasodó sugárutakkal. A szegediek a nagykörút egyes szakaszait — emlékezve a segítségre — az európai nagyvárosokról nevezték el. Szébbnél szebb épületek, házsorok emelkedtek. A kor legnagyobb magyar építészai, Lechner Ödön, Pogány Mór, Pártos Gyula, Foerk Ernő, a Lipovszky testvérek, Rerrich Béla kiemelkedő alkotásokkal járultak hozzá a város újjáépítéséhez. Szeged szebb lett, mint amilyen a pusztító erejű tiszai árvíz előtt volt, népe életre keltette a habokból, feltámasztotta a romokból.

A századforduló táján Szegedet a kapitalista fejlődéssel együttjáró ipartelepítés, iparosodás számottevő munkásvárosává formálta. A szocialista munkásmozgalom gyökeret vert falai között. Az első világháborút követő népmegmozduláskor, a polgári demokratikus forradalom, majd a belőle kinövő szocialista forradalom, a Tanácsköztársaság létrejötte nem érte készületlenül a város népet, munkásságát, haladó értelmiségét.

Igy ír erről Móra Ferenc, az e tájon élő, küszködő kisember sorsának mély ismerője és ábrázolója a Szegedi Napló 1919. április 1-i számában: „Proletárdiktatúránk első hetén túl vagyunk. Talán soha sem volt a történelemben diktatúra, amely ilyen megalkuvástalanul kemény, és mégis ilyen istenien emberséges lett volna. A proletariátus nem vérre szomjas, hanem boldogságra, s abból mindenkinek juttat annyi, amennyi megilleti. Kinek lehet ez ellen szava ebben a nagy munkásvárosban, amelyet akik naggyá és erőssé tettek, azok leginkább kizsákmányoltak voltak. Öntudatos fizikai és öntudatlan szellemi proletárok?”

Az első magyar munkáshatalom Szegeden is megszületett. Az új rend ellen szót és gyilkos fegyvert emeltek a várost megszálló francia-antant csapatok oltalma alatt szervezkedő ellenforradalmi erők. A Tanácsköztársaságot vérbe fojtó idegen túlerőre támaszkodva alakítottak kormányt, zúdtották a népre a féhértortort, hogy itt, Szegeden, s az országban mindennél eltapossák a haladás csiráit, kegyetlenül üldözzék a hazafiakat. A történelem igazságtétele volt, hogy huszonöt évi fasiszta elnyomás után, a szovjet hadsereg győzelmének eredményeként, Szeged a hazai városok közül másodikként szabadult fel. Itt alakult meg a demokratikus megújulás alapjait lerakó Magyar Nemzeti Függetlenségi Front, s az üldöztetés nehéz, súlyos megpróbáltatásokkal teli évtizedei után, itt lépett először, mint legális politikai erő, az ország népe elé a Magyar Kommunista Párt. S innen, Szegedről szólt a nemzethez: „az ország, a magyar nép sorsa... a nép kezébe van letéve... egyesülve a magyar nép széles demokratikus nemzeti frontja vezetheti ki a magyar társadalmat abból a katasztrofális helyzetből, ahová a kormány a nép akarata ellenére és megkérdőjelezése nélkül sodorta bele.”

Az azóta eltelt évtizedek a szocialista fejlődés hatalmas, történelmi sikereit hozták. Szeged és az egész ország akkorát lépett előre, hogy ilyen haladásra csak a legmerészebb álmodozók, lokálpatrioták gondolhattak. A város mai helyét, szerepét keresve, ismét csak Erdei Ferenchez kell fordulnunk: „Szeged nagyságrendje és a városok csillagrendszerében elfoglalt helye egyértelmű és vitathatatlan, országgrésznyi terület központja, regionális szerepkörű város, amely a százezres városok osztályába tartozik, az ország öt megyei jogú városa közül az egyik. Növekedése és az ilyen nagyságrendű városok általános jellemzője érvényes: viszonylag gyorsan növekszik.”

Szeged a felszabadulást követő évtizedekben, a szocialista építőmunka sodrában épült ki igazán nagyvárossá. Ipara 1945 előtt döntően könnyűipari és élelmiszeripari üzemekből állt, és a város számottevő kisiparral is rendelkezett. Két kendergyár, két cipőgyár, egy jutagvár, a ládagvár, a falemezgyár, a malom, és végül, de nem utolsósorban az akkori Szeged két fő híressége a Pick szalámigvár és a pap-

(Folytatás a 4. oldalon.)

Lázár György Franciaországba utazik

Lázár György, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke Raymond Barrenak, a Francia Köztársaság miniszterelnökének meghívására a közeljövőben hivatalos látogatást tesz Franciaországban. (MTI)

Korai nádaratás

A nádaratás igazi ideje a téli hónapokra esik ugyan, most viszont a magukat várható őszi esőzések előtt, a száraz talajokon korán megindulhattak a betakarító berendezések. A Felgyői Állami Gazdaság nádüzemének Csongrád, Békés, Bács, Szolnok és részben Hajdú, valamint Pest megyére is kiterjedő körzetében több helyen vágják már a vizinóvényt.

Az alföldi szikes tavak, a nagyobb, szélesebb csatornák, a folyók holtágainak mentén találhatók fő termőhelyek. Ezeket járják be gépekkel, míg az elszórt, ingoványos, zsombékos vidékek kisebb nádasaiban kézi erővel dolgoznak a munkacsapatok. A tervek szerint legalább egy millió kékvet gyűjtenek össze a tavaszig tartó szezonban.

A Felgyői Állami Gazdaság egy speciális munkacsapata nádfedélkészítéssel foglalkozik. Országsszerte számos tanyamúzeum tetőzetét újították már fel.

Egészségügyi ifjúsági nap

A találkozó résztvevőinek egy csoportja

Fiatlaponlónoknak, asszisztenseknek, védőnőknek és csecsemőgondozóknak rendeztek szombaton egészségügyi ifjúsági napot Szegeden, az Orvostovábbképző Intézet egészségügyi főiskolai karán, a megyei szakmunkástanulási és ifjúságkasznapok keretében. A találkozóra — melyet Bódi György, a KISZ Csongrád megyei bizottságának első titkára nyitott meg — csaknem kétszáz egészségügyi dolgozó jött el a megye valamennyi városából. Részt vett a megnyitó ünnepségen dr. Végh Gyula, a megyei és Bujácsoné Lengyel Eszter, a városi pártbizottság munkatársa, dr. Hős Erzsébet, a megyei tanács vb egészségügyi osztályának helyettes vezetője, dr. Erdei Edit, a KISZ KB Értelmiségi Fiatalok Tanácsának tagja és dr. Szél Éva, a főiskolai tagozat vezetője.

A délelőtti program előadásokkal és szakmai-politikai vetélkedővel kezdődött. Egészségpolitikánk aktuális kérdéseiről dr. Végh Gyula, megyénk egészségügyének helyzetéről dr. Hős Erzsébet, az egészségügyben dolgozó KISZ-szervezetek feladatairól pedig Bódi György tartott tájékoztatót. Ezt követően a résztvevők négy munkacsoportban vitatták meg az elhangzottakat. A találkozó délután sportrendezvényekkel és játékos vetélkedővel folytatódott. Este NagyBándó András humorista adott műsort.

A szakmai-politikai vetélkedőt Tóth Istvánné, a szegedi Vadas Márton utcai rendelő védőnője nyerte, második helyen Gáti Lászlóné, a Lenin körüti rendelővédőnője, a harmadikon Mucsi Erzsébet, a nagymágocsi körzeti rendelő védőnője végzett.

A vásárlók szolgálatában

A Szegedi Élelmiszer-kiskereskedelmi Vállalat dolgozói a kongresszusi munkaverseny-felajánlásából: „az idegenforgalom jelentős visszaesésének ellenére ebben az évben forgalmunkat hat és fél százalékkal növeltük. A tervezett 11,2 százalékos árrekszintet a változatlan árreztömeg mellett is teljesítettük. A forgalomelmaradás ellenére is elérjük a tervben rögzített eredményt; a belső tartalékok feltárással létszámot takarítottunk meg, azaz növeljük az élömlunka hatékonyságát.”

Tarján, Csillag ABC, szombat, délelőtti csúcsforgalom. Erdemes-e felfedezni azt, ami naponta felfedezhető? A műanyag kosárral a kezében járkálva, azt gondolom, nemcsak hogy érdemes, hanem néha kötelesség is. Ki lehetne számítani, hogy naponta hány percet töltünk az élelmiszer-áruházakban, s azt is, hogy — bár ez már bonyolultabb számítást igényel, hiszen a hangulati tényezők hatása munkánkra és magánéletünkre nehezen mérhető — mindez miként hat életünkre. Miről is van szó? Ha sietünk, dohogunk a kereskedőkre, ha olyan portékát kapunk, amelyre gondoltunk, kedves mosoly kíséretében dicsérjük őket. Szó ami szó, a dohogásból van több.

— Kilencvenen dolgozunk az áruházban — mondja Berta Imre, az üzlet vezetője. — A dolgozók együttese azonban soha nincs itt, beteg, vagy a gyereke beteg. Szóval, komoly gondjaink vannak. Egy közepes napon is negyedmillió forint a forgalom. Előfordul, hogy ennek majdnem a duplája. E hét kedden például 476 ezer forint került a kasszába. De előfordult már, hogy háromnegyed milliót forgalmaztunk.

— Egy városrész ellátásáról kell gondoskodniuk.

— Tudjuk és érezzük is ennek a felelősségét. De...

— Félbehagyta a mondatot.

— Nem kell különösebben bizonygatnom, azt szeretném, hogy ha a vásárlók bejönnek ebbe a boltba, elegetten távozzanak. Minden kereskedőnek ez a célja. Sajnos, tudjuk, hogy ez nem mindig lehetséges, mert sokféle árut nem tudunk beszerezni időnként. Nincs például elegendő mennyiségben mirelitkészítmény. Pedig keresik a vásárlók, hiszen a dolgozók számára plusz szabad időt jelent, ha ezeket készíthetik el otthon. Vegyi áruból sem tökéletesen újabb az ellátásunk.

— Mit tehetnek?

— Hiánycikket vezetünk,

Azonnal értékeljük a vásárlói igényeket, s azonnal feladjuk a rendelést. Ennyit.

Berta Imrével sétára indulunk. Először az üzlet titkos birodalmát, a raktárakat nézzük. Szűkösek.

— Tudom — mondja az üzletvezető —, hogy mindez aligha érdekli a vásárlókat. Ők választékokat akarnak a pénzükért, ez természetes dolog. Mi minden lehetőséget megteszünk. Eleget akarunk tenni vállalkásainknak. Ez óriási erőfeszítéseket követel tőlünk, de ezt nem a magam és a kollégáim mentiségére hozom fel.

Bizonyos koron túl az ember már nem változtat a szokásain. Becski Pál 77 éves nyugdíjas, a Csongrádi sugárútról jár naponta ebbe az áruházba. Hogy miért?

Azt fogalmazta meg, amit az üzletvezető is, s ami útmutató lehet minden kereskedőnek:

— Itt megismernek. Naponta. Kedvesek hozzám. Köszönnek.

Fontos dolog ez. Plusz, amit az ELIKER dolgozói vállaltak hozzához meg hozzátehetnek. Elkelt tegnap Tarjánban, a Csillag ABC-ben 4 ezer liter tej, 24 mázsa kenyér, 3 mázsa baromfi.